

Vážení čtenáři,

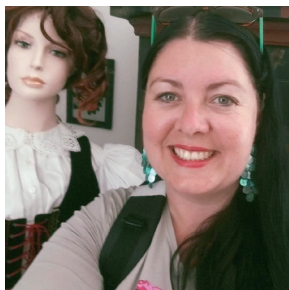
snad Vám mohu připomenout, že už pětadesát let si měsíc březen spojujeme s knihami. Počátek jara nezvolili komunisté pro propagaci četby vůbec špatně. Dlouží se dny, přibývá světla a na zahradách i lánech se toho zatím příliš dělat nedá. Kniham, ač jim veleúspěšně konkurují televizní kanály a stoky, jarní měsíc stále sluší. A to i navzdory faktu, že jim z tiráží zmizela prodejní cena a náklad, za což může tržní prostředí. Celkové náklady nových titulů tak Svaz českých knihkupců a nakladatelů již pár let kvalifikovaně odhaduje. Přesto nám může porovnání několika jeho výročních zpráv posloužit k pojmenování aktuálních trendů. Každoročně přichází na tuzemské knihkupecké pulty stěží uvěřitelných 17 tisíc novinek. Beletrie si drží svou třetinu, roste však podíl překladů na úkor původních děl. Klesá naopak produkce učebnic a skript, za čímž mohou být dílem kopírovací a skenovací stroje, dílem také ekonomika škol. Již hezkou řadu let potěšitelně bobtná podíl knih pro děti, včetně původních českých novinek. V edičních přehledech zejména velkých nakladatelů přibývá cizojazyčných položek. Nejspíše za tím budou zdejší výrobní náklady. Potěšitelný je také vzestup elektronických knih, každoročně o nejméně deset procent. Z relativně nízkých čísel, ale o to razantněji, se zvedají také audioknihy. Kdy jindy než v březnu se lze zamýšlet nad místem knihy v našich hodnotových žebříčkách. Pouze příjemné čtenářské objevy přeje Libor Kalina

FANTASTICKÝ DÉŠŤ

Oldřich Mikulášek

Prší tak, že v stromech šustí
hedvábičko, které mužští
slyší v husté chůzi žen -
a ten déšť je neopustí.
Nikdy už je neopustí.
Svět je stále zatažen.
A zataženo je i v duši.

3 otázky pro Miroslavu Šudomovou

V následujících dnech bude zpřístupněna v Památníku výstava o Františku Kožíkovi...

V loňském roce uplynulo 110 let od narození tohoto velmi plodného autora, a proto jsme připravili výstavu, která přiblíží Kožíkovo rozsáhlé dílo a představí jeho pracovní aktivity. Čtenáři většinou znají *Největšího z Pierotů*, případně některý z dalších historických románů. Ovšem jeho tvorba čítá na více jak sto biografických a historických děl, básnických sbírek, divadelních a rozhlasových her, operetních libret nebo písňových textů. Kromě psaní literárních textů se také zabýval esperantem, sběratelstvím i aktivní sportovní činností.

Můžete přiblížit, na co konkrétně se návštěvníci mohou těšit?

Výstava čerpá z bohatého rodinného archivu, také ze sbírkových fondů muzeí po celé Moravě a Vysočině. Poprvé budou vystaveny jeho juvenilní básně, fotografický materiál z dětství, z divadelních představení nebo dokumenty osobního rázu. Jelikož soustředěný materiál nebude od 18. března do 27. září vyčerpán, nabídneme v listopadu pokračování v podobě doplňkové výstavy *Příběh vánočního zvonku*, kde bude prezentován fenoménem tzv. „vánoček“, neboli speciálních novoroček psaných a posílaných před Vánoci.

Bude přichystáno také nějaké překvapení pro děti?

Malí návštěvníci nebudou vůbec ochuzeni. František Kožík se systematicky věnoval také dětskému čtenáři, konkrétně básněmi, hrami i pohádkami. Ve výstavě proto nechybí například kolekce loutek nebo originální komiksové zpracování divadelní hry *Meluzína*...

Mgr. Miroslava Šudomová vystudovala na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně obory muzeologie a historie, český jazyk a literatura. V současné době pracuje jako kurátorka-literární historička Památníku písemnictví na Moravě v Rajhradě.

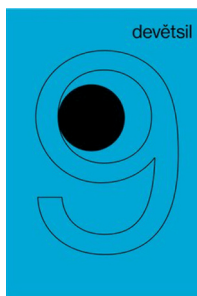
Méně je vždy více

Třicátiny zastihly Cait Flandersovou v začarovaném kruhu konzumu, diktovaném touhou stále více vydělávat, více nakupovat, více chtít. Zlozvyky ji ovládaly i poté, co se urputně zbavila dluhu 30 000 dolarů na kreditních kartách. Teprve následně si začala uvědomovat, že nic z toho, co dělá, hledá a nakupuje, jí nepřináší pocit štěstí. Naopak, pouze jí brání v dosahování osobních cílů. A tak se rozhodla pro těžkou zkoušku: po celý jeden rok nebude nic kupovat. Kniha *Méně je více* dokumentuje život Cait

ve dvanácti měsících, kdy si pořizovala pouze potraviny, toaletní potřeby a benzín do auta. Během tohoto období se začala omezovat i v mnoha dalších oblastech, než je nakupování. Uspořádala si byt, přičemž se zbavila sedmdesáti procent věcí, které vlastnila. Naučila se věci opravovat, místo aby je vyhazovala. Začala se zajímat o hnutí „BEZ ODPADU“, dodržovala zákaz televize. V každé fázi si uvědomovala, že čím méně konzumuje, tím se cítí naplněnější. Když se Cait během toho roku ocitla v situacích, které jí převrátily život naruby, stala se pro ni tato výzva záchranným lanem. Tváří v tvář strádání si uvědomila, proč vždy utíkala k nakupování, alkoholu a jídlu – a co za to musela zaplatit. Bez možnosti sáhnout ke svým obvyklým neřestem změnila své zvyky a zjistila, na čem jí doopravdy záleží. (ctrl)

Devětsil 1920 – 1931

Pouze do konce března je v Domě U Kamenného zvonu na Staroměstském náměstí v Praze přístupná výstava připravená Galeríí hlavního města Prahy s názvem *Devětsil 1920–1931*. Komu se nepoštěstí si ji prohlédnout, a vlastně všem vážným zájemcům o historii českého a moravského uměleckého kvasu na počátku minulého století, jistě přijde vhod stejnojmenná publikace vydaná k výstavě. Přináší osm syntetických studií s bohatým obrazovým doprovodem, které mapují aktivity avantgardní skupiny Devětsil, činné v Praze a Brně ve

dvacátých letech. Na příkladech z jednotlivých oborů – výtvarného umění, architektury, fotografie, filmu, divadla a typografie – je představena poetika tehdejší tvorby orientované na moderní svět a progresivní proudy světového umění. Akcent je kladen zejména na to, co bylo pro devětsilské pojetí tvorby a pro jeho aktivity zásadní: odklon od tradičního pojetí autonomního výtvarného díla, v němž sehrál klíčovou roli Bazar moderního umění z roku 1923, snaha (alespoň v projektech) o intermediální tvorbu a vytvoření časopiseckých platform (brněnský „moderní leták“ *Pásmo* a pražské *ReD – Revue Devětsilu a Disk*), které se staly důležitým mezinárodním médiem pro předávání informací a počínů levicového umění. (ctrl)

Otokar Březina neznámý známý

Čerstvá antologie *Čtení o Otokaru Březinovi* editorů Josefa Vojvodíka a Michala Topora představuje jednoho z našich nejvýznamnějších autorů formou kritické reflexe jeho rozsahem nevelkého, dosahem však zásadního díla, které významně ovlivnilo moderní českou poezii. Výběr ohlasů, kritik a výkladů sleduje v sedmi relativně samostatných oddílech, jak se vyvíjelo a proměňovalo vnímání jeho veršů od neporozumění až po oficiální oslavu autorova životního jubilea u příležitosti desetiletí Československé republiky. Období 1895–1903 definují kritické ohlasy vydání pěti Březinových sbírek (1895–1901) a knihy esejů *Hudba pramenů* (1903). Jádrem druhého oddílu jsou texty napsané u příležitosti Březinových čtyřicátin (1908) a prvního souborného vydání Březinových básnických spisů v roce 1913. Statím Otokara Fischera (1918) a Arna Nováka (1919) k Březinovým padesátinám patří třetí oddíl, čtvrtý odráží Březinovy šedesátiny v desátém roce republiky, provázené udělením tzv. velké Státní ceny, setkáním s T. G. Masarykem v Jaroměřicích nad Rokytnou (13. 6. 1928). Pátý blok obsahuje vybrané reakce na Březinovo úmrtí, šestý nese polemiky týkající se autorova „obrazu“, především provokativní *Mé svědectví o Otokaru Březinovi* Jakuba Demla (1931), spolu s dalšími texty z třicátých let. Závěrečný sedmý blok tvoří trojice textů z let 1949–1968 zkoumajících nadčasovost Březinova díla. (ctrl)

Nad notami rajhradského kláštera

Po řadu století rozvíjenou hudební tradici, úzce spjatou s benediktinským klášteřem v Rajhradě, nejpřesvědčivěji dokumentuje jeho obsáhlá hudební sbírka. K jejím zajímavostem patří kompozice takzvané figurální hudby, která začala v polovině 17. století konkurovat v liturgickém provozu dosud dominujícímu gregoriánskému chorálu. Jednalo se o vícehlasé skladby doprovázené hudebními nástroji, skládané a studované nejprve ke slavnostním příležitostem a obřadům. Nové hudební formy byly rozvíjeny a pěstovány především v sídlech duchovní i světské šlechty a jejich šíření napomohlo i objevování nových zvukových možností nástrojů, provázející jejich technické zdokonalování.

Na rajhradské muzikanty, skladatele a organizátory hudební kultury v období první poloviny 18. století zacílili svůj zájem badatelé Irena Veselá a Pavel Žůrek. Výsledkem jejich odborného úsilí je studie s názvem *Ne oči, ale mysl k Bohu s podtitulem Maurus Haberhauer (1746-1799) a hudební kultura benediktinského kláštera v Rajhradě v 18. století*. Přináší ucelený pohled na vymezenou historii významného moravského duchovního a kulturního centra. Objemný (430 stran) a vysoce fundovaný titul vydala s podporou Česko-německého fondu budoucnosti Moravská zemská knihovna v Brně. (bod)

Krocení literární múzy v sítích

Školní třídy, zámecké sály, přednáškové místnosti muzeí a knihoven jsou od začátku roku téměř každý týden svědky vznikajících příběhů. Během hodinového setkání se z prvních nápadů rodí krátké texty, které mohou být základem povídky či úvahy na téma „Sítě“. Semináře jsou často plné překvapení – lektorky se na nich setkávají jak s těmi, pro které jde o první setkání se slohem, tak s nadšenými malými i velkými spisovateli, kteří od dětství zachycují své zážitky a svět své fantazie. Vedle vlastního psaní je nedílnou součástí tvůrčích dílen také sdílení osobních zkušeností s tvorbou literárního textu a s potížemi, které je třeba při psaní překonávat. Jako nejtěžší fáze se ukázalo hledání inspirace k tématu – vedle technik tvůrčího psaní, jako např. volných asociací nebo vytváření clusteru, zazněly nejrůznější tipy na osvědčené postupy – od průběžného zapisování námětů, klíčových vět, impulzivního psaní, poslechu hudby či ideálního tvůrčího rozpoložení mysli ve 3 hodiny ráno – stačí si jen vybrat.

Jak se během letošního putování s Krocením literární múzy ukázalo, první generace soutěžících se do Skryté paměti Moravy po letech vrací v nové roli – nejen na straně poroty jako Richard Skolek, ale také v roli pedagogů, kteří v tvůrčím psaní dále podporují své žáky, tak jako např. Kateřina Linková ze Základní školy Přibyslav.

Do konce března Krocení ještě zavítá do Olomouce, Bruntálu či Bystřice nad Pernštejnem a v případě zájmu o uspořádání semináře přímo na škole je stále možné domluvit individuální termín. S posledním březnovým dnem se však putovní semináře na rok zase odmlčí. Úterý 31. března 2020 je také datem uzávěrky XIV. ročníku Skryté paměti Moravy, poté již budou letošní soutěžní příspěvky odeslány odborné porotě.

Zájemci mohou své texty posílat v pěti kopiích a s vyplněnou přihláškou na adresu Památník písemnictví na Moravě, Klášter 1, 664 61 Rajhrad a současně v elektronické verzi na adresu pamet@muzeumbrnenska.cz.

Podrobnější informace a aktuality na www.rajhrad.muzeumbrnenska.cz. (ap)

Jsme ještě hrdí na knihovny?

„Na doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva zřizovány budte politickými obcemi veřejné knihovny s četbou vzdělávací, naučnou i zábavnou, která má skutečnou vnitřní hodnotu.“ - Tolik úvodní z paragrafů Zákona o veřejných knihovnách obecních, ze dne 22. července 1919, č. 430 Sb., který výmluvně definuje zájem nově narozené republiky na kulturním růstu svých občanů. Fakt, že v čele státu stanuli vedle Masaryka i další akademické autority, byl uvedeným usnesením tehdejšího Národního shromáždění přetaven do stále ještě trvajících světového prvenství v poměru veřejných knihoven vůči počtu obyvatel. Ervopská síť je čtyřikrát řidší, nemluvě o Americe. Jenže doba se mění, internet a ekonomika obcí může za to, že knihoven každoročně ubývá. Ne každý ze zastupitelů je čtenář, a tak investice do knižního fondu, do vytápění a oprav nebo odměny pro obecního knihovníka/knihovnice ustupují tu kamerám, jinde čističce odpadních vod nebo popelnicím. V roce 2010 půjčovalo 5 415 knihoven, v roce 2018 mělo otevřeno jen 5 317. Klesají také počty výpůjček. Rok 2011 – 67,2 milionů, 2015 – 60 mil., 2018 – 52,7 mil. titulů. Co naopak roste, je počet knihovnamí poskytovaných elektronických dokumentů, v roce 2018 se zastavil na čísle 54 829 651 jednotek. Statistice NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu) vévodí za rok 2018 rovněž údaj: 4 514 neprofesionálních knihoven. Vzhledem k erudici a oddanosti knihovnic a knihovníků v obecních a městských knihovnách by této kolonce více slušel termín knihovny neinstitutonální. (lík)

Z návštěvní knihy

Co je psáno, to je dáno, platí pro návštěvní knihu Památníku stoprocentně. Uspokojení z práce podtrhne jak neumný zápis: „Líbilo se mi to Emilka“, tak i stručné: „Hájíčkoví, moc děkujeme.“ Ještě důležitější zpětnou vazbu však představují slova: „Děkuji za krásný zážitek z výstavy Pálavo nádherná... Je vidno, že byla připravena nejen myslí, ale i srdcem. Potěšila a pohládila na duši, inspirace k výletům po Pálavě. Přeji více takových výstav v tomto krásném prostředí. J. Tesař.“ Nescházejí pochopitelně ani klukoviny typu: „Je to tadi dobrí Aleš“ či „Byl jsem tu Fantomas!“ Ocitovat do Literky si však také zaslouží: „Naprosto úchvatná expozice, musím přijít ještě nejméně dvakrát, abych to stihnul, nemohu vše pojmout. Petr.“ (ctrl)

Literka,
Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 544 544 280
Odpovědný redaktor: Libor Kalina
Vychází jedenáctkrát ročně, č. 3, ročník 14, 10. 3. 2020
MK ČR E 21218
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257